

El Manifest del Domini Públic

El Manifest del Domini Públic ha estat elaborat en el context de COMMUNIA, la xarxa temàtica europea sobre el domini públic digital.

Preàmbul

«Le livre, comme livre, appartient à l'auteur, mais comme pensée, il appartient—le mot n'est pas trop vaste—au genre humain. Toutes les intelligences y ont droit. Si l'un des deux droits, le droit de l'écrivain et le droit de l'esprit humain, devait être sacrifié, ce serait, certes, le droit de l'écrivain, car l'intérêt public est notre préoccupation unique, et tous, je le déclare, doivent passer avant nous.» (Victor Hugo, *Discours d'ouverture du Congrès littéraire international de 1878*, 1878)¹

«Our markets, our democracy, our science, our traditions of free speech, and our art all depend more heavily on a Public Domain of freely available material than they do on the informational material that is covered by property rights. The Public Domain is not some gummy residue left behind when all the good stuff has been covered by property law. The Public Domain is the place we quarry the building blocks of our culture. It is, in fact, the majority of our culture.» (James Boyle, *The Public Domain*, p.40f, 2008)²

Entenem el domini públic com la riquesa de la informació que es troba lliure de barreres d'accés o de reutilització usualment associada a la protecció de la propietat intel·lectual, ja sigui perquè està lliure de qualsevol protecció de drets o perquè els titulars dels drets han decidit eliminar-ne les barreres. És la base de la nostra pròpia comprensió expressada pel nostre coneixement i la nostra cultura comunes. És el material en brut a partir del qual es deriva el nostre coneixement i es creen obres noves. El domini públic actua com un mecanisme de protecció que garanteix que aquest material en brut estigui disponible a cost de reproducció — proper a zero — i que tots els membres de la societat puguin construir a partir d'ell. Tenir un domini públic saludable i pròsper és essencial per al benestar social i econòmic de les nostres societats. El domini públic juga un paper capital en los àmbits de l'educació, la ciència, el patrimoni cultural i la informació del sector públic. Un domini públic saludable i pròsper és un dels requisits per garantir que tothom pugui gaudir dels principis de l'article 27 (1) de la Declaració universal dels drets humans ('Tota persona té dret a participar

1 «El llibre com a llibre, pertany a l'autor, però com a pensament pertany—el mot no es prou gran— al gènere humà. Tots els esperits hi tenen dret. Si un dels dos drets, el dret de l'escriptor i el dret de l'espirit humà, ha de ser sacrificat, serà, sense dubte, el dret de l'escriptor, ja que l'interès públic és la nostra única preocupació, i jo declaro que tothom ha de passar davant de nosaltres.»(Victor Hugo, *Discours d'ouverture du Congrès littéraire international de 1878*, 1878)

2 «Els nostres mercats, la nostra democràcia, la nostra ciència, la nostra tradició de llibertat d'expressió i el nostre art, tot depèn en major grau d'un domini públic de continguts disponibles de manera lliure més que d'uns continguts informatius coberts per drets propietaris. El domini públic no és el residu enganxós que queda quan tot allò bo ha estat cobert per lleis de propietat. El domini públic és el lloc d'on extraïem els maons per construir la nostra cultura. De fet, és la major part de la nostra cultura.» (James Boyle, *The Public Domain*, p.40f, 2008)

lliurement en la vida cultural de la comunitat, a gaudir de les arts i a participar en el progrés científic i els seus beneficis.') en qualsevol part del món.

La societat de la informació digital en xarxa ha portat la qüestió del domini públic al primer pla de las discussions sobre propietat intel·lectual. Per preservar i reforçar el domini públic necessitem una interpretació sòlida i actualitzada de la naturalesa i el paper d'aquest recurs essencial. Aquest Manifest del Domini Públic defineix el domini públic i apunta les directrius i els principis necessaris per a un domini públic saludable en els inicis del segle XXI. El domini públic se considera aquí en relació a les lleis de dret d'autor, excloent-ne altres drets de propietat intel·lectual o industrial (com les patents i les marques), i on la llei de dret d'autor s'ha d'entendre en el sentit més ampli per incloure els drets econòmics i morals dels autors i els drets connexos (incloent-hi els drets sobre bases de dades). Així doncs, en la resta d'aquest document, s'utilitza el dret d'autor com un terme general per a tots aquests dret. A més, el terme 'obres' inclou qualsevol matèria susceptible de ser protegida pel dret d'autor tal i com s'ha definit, el que inclou bases de dades, interpretacions i enregistraments. De la mateixa manera, el terme 'autors' inclou fotògrafs, productors, emissores, pintors i intèrprets.

El domini públic en el segle XXI

El domini públic anhelat en aquest manifest es defineix com els continguts culturals que poden ser utilitzats sense restriccions, absents de protecció de drets d'autor. A més de les obres que es troben formalment en el domini públic, també hi ha moltes obres valuoses que els individus voluntàriament comparteixen en condicions generoses creant uns béns comunals construïts privadament que funcionen en molts sentits com el domini públic. D'altra banda, els individus també poden fer ús de moltes obres protegides mitjançant excepcions i límits als drets d'autor, l'ús i el tracte legítims. Totes aquestes fonts que permeten incrementar l'accés a la nostra cultura i al nostre patrimoni són importants i tots necessitem mantenir-les actives per tal que la societat reculli el benefici complet de compartir la nostra cultura i el nostre coneixement.

El domini públic

El domini públic estructural resideix en el nucli de la idea del domini públic i comprèn el nostre coneixement, la nostra cultura i els nostres recursos comuns que poden ser utilitzats sense restriccions de dret d'autor en virtut de la llei vigent aplicable. En concret, el domini públic estructural està constituït per dues classes diferents de material:

1. **Obres d'autoria on el termini de protecció dels drets d'autor ha expirat.** La propietat intel·lectual concedeix uns drets temporals als autors. Quan aquesta protecció temporal arriba a la fi, totes les restriccions legals deixen d'existir, sense perjudici que en alguns països existeixin drets morals perpetus per als autors.
2. **Els béns comunals essencials de la informació que no estan coberts per la propietat intel·lectual.** Obres que no es protegeixen pel dret d'autor perquè no passen el test d'originalitat o són excloses de la protecció (com les dades, els fets, les idees, els procediments, els processos, els sistemes, els mètodes d'operació, els conceptes, els principis o els descobriments, independentment de la forma com són

descrits, explicats, il·lustrats o inclosos en una obra, així com les lleis i les decisions judicials i administratives). Aquests béns comunals essencials són massa importants per al funcionament de les nostres societats per haver de carregar amb restriccions legals de qualsevol naturalesa fins i tot per un període limitat.

El domini públic estructural és un equilibri que ha crescut històricament als drets dels autors protegits per la propietat intel·lectual i és essencial per a la memòria cultural i com a base de coneixement de les nostres societats. En la segona meitat del segle XX aquests dos elements assenyalats aquí s'han vist afectats per l'ampliació del termini de protecció del dret d'autor i la introducció de més règims de protecció de propietat intel·lectual.

Els béns comunals voluntaris i les prerrogatives dels usuaris

A més d'aquest nucli estructural del domini públic, hi ha altres fonts essencials que permeten als individus interaccionar lliurement amb les obres protegides pel dret d'autor. Aquestes fonts representen "l'espai respirable" del nostre coneixement i la nostra cultura actuals, garantint que la protecció de la propietat intel·lectual no interfereixi amb els requeriments específics de la societat i les eleccions voluntàries dels autors. Si bé aquestes fonts incrementen l'accés a les obres protegides, n'hi ha algunes que en condicionen l'accés en determinades formes d'ús o restringeixen l'accés a determinats tipus d'u:

1. **Obres que són compartides voluntàriament pels titulars dels drets.** Els creadors poden eliminar les restriccions d'ús de les seves obres mitjançant llicències lliures o utilitzant altres eines legals que permetin a altres utilitzar les obres sense restriccions o bé oferint-les al domini públic. Per definir llicència lliure vegeu com a referència la definició de programari lliure <http://www.gnu.org/philosophy/free-sw.ca.html>, la definició d'obres culturals lliures <http://freedomdefined.org/Definition/Ca>, i la definició de coneixement obert <http://opendefinition.org/1.0/Catala>.
2. **Les prerrogatives dels usuaris creades per les excepcions i els límits als drets d'autor, l'ús i el tracte legítims.** Aquestes prerrogatives són part integral del domini públic. Garanteixen que hi hagi un accés suficient a la nostra cultura i al nostre coneixement comuns, permetent el funcionament d'institucions socials essencials i permetent la participació social d'individus amb necessitats especials.

En conjunt, el domini públic, l'intercanvi voluntari d'obres i les excepcions i els límits als drets d'autor, l'ús i el tracte legítims contribueixen força a garantir que tothom tingui accés a la nostra cultura i al nostre coneixement comuns per facilitar la innovació i la participació cultural en benefici de tota la societat. Per tant és important que el domini públic en ambdues de les seves encarnacions es mantingui de forma activa perquè pugui continuar complint amb aquest paper clau en aquest període de canvi tecnològic i social accelerat.

Principis generals

En un període de canvi tecnològic i social accelerat el domini públic té un paper essencial en la participació cultural i la innovació digital, i per tant ha de ser actiu. Per mantenir actiu el domini públic cal tenir en compte una sèrie de principis generals. Els principis següents són essencials per preservar una comprensió significativa del domini públic i per garantir que el domini públic continuï funcionant en l'entorn tecnològic de la societat de la informació en xarxa. Respecte al domini públic estructural aquests principis són els següents:

1. **El domini públic és la regla, la protecció del dret d'autor l'excepció.** Atès que la protecció del dret d'autor es concedeix únicament a les formes originals d'expressió, la gran majoria de les dades, la informació i les idees generades mundialment en qualsevol instant pertany al domini públic. A part de la informació que no és susceptible de ser protegida, el domini públic creix cada any amb totes les obres el termini de protecció de les quals expira. L'aplicació combinada dels requisits de protecció i la durada limitada de la protecció del dret d'autor contribueix a la riquesa del domini públic per garantir l'accés a la nostra cultura i al nostre coneixement comuns.
2. **La protecció del dret d'autor ha de durar només el temps necessari per assolir un compromís raonable entre la protecció i la recompensa a l'autor per la seva tasca intel·lectual i la salvaguarda de l'interès públic en la difusió de la cultura i el coneixement.** Ni des de la perspectiva de l'autor ni la del públic en general no hi ha cap argumente vàlid (ja sigui històric, econòmic, social o de qualsevol altre tipus) que doni suport a un termini de protecció del dret d'autor excessivament llarg. Si bé l'autor ha de ser capaç de recollir els fruits de la seva tasca intel·lectual, el públic en general no ha de ser privat per un període excessivament llarg de temps dels beneficis d'utilitzar lliurement les obres.
3. **El que es troba en el domini públic ha de romandre en el domini públic.** El control exclusiu sobre les obres del domini públic no ha de ser restablert reclamant drets exclusius per la reproducció tècnica de les obres o utilitzant mesures tecnològiques de protecció per limitar l'accés a les reproduccions tècniques d'aquestes obres.
4. **L'usuari legítim d'una còpia digital d'una obra del domini públic ha de ser lliure de (re-)utilitzar-la, copiar-la i modificar-la.** L'estat de domini públic d'una obra no significa que necessàriament hagi de ser accessible al públic. Els propietaris d'obres físiques que es troben en el domini públic són lliures de restringir-ne l'accés. Tanmateix, un cop s'ha concedit l'accés a una obra no hauria d'haver cap restricció legal per ser reutilitzada, modificada o reproduïda.
5. **No s'ha d'aplicar cap contracte o mesura tecnològica de protecció que restringeix l'accés i la reutilització de les obres del domini públic.** L'estat de domini públic d'una obra garanteix el dret a la reutilització, la modificació i la reproducció. Això també inclou les prerrogatives dels usuaris derivades de les excepcions i els límits,

l'ús i el tracte legítims, garantint que no puguin ser limitats per via contractual o tecnològica.

A més, els principis següents constitueixen el nucli dels béns comunals voluntaris i les prerrogatives dels usuaris descrites abans:

1. **La renúncia voluntària als drets de l'autor i l'intercanvi d'obres protegides són exercicis legítims de l'exclusivitat del dret d'autor.** Molts autors que gaudeixen de la protecció del dret d'autor sobre les seves obres no desitgen exercir aquests drets en tota la seva extensió o desitgen renunciar-hi completament. Aquests actes, sempre que siguin voluntaris, són un exercici legítim de l'exclusivitat del dret d'autor i no s'han de veure obstaculitzats per lleis, estatuts o altres mecanismes, inclosos els drets morals.
2. **Les excepcions i els límits als drets d'autor, l'ús i el tracte legítims necessiten un manteniment actiu per garantir l'eficàcia de l'equilibri fonamental entre el dret d'autor i l'interès públic.** Aquests mecanismes creen prerrogatives dels usuaris que constitueixen l'espai per respirar dins del sistema actual de propietat intel·lectual. Atès l'accelerat ritme de canvi en la tecnologia i en la societat és important que continuïn essent capaços de garantir el funcionament de les institucions socials essencials i la participació social de les persones amb necessitats especials. Per tant, les excepcions i els límits als drets d'autor, l'ús i el tracte legítims han de interpretar-se com a susceptibles d'evolucionar en la seva naturalesa i adaptar-se constantment per tenir en compte l'interès públic.

A més d'aquests principis generals, cal abordar immediatament una sèrie de qüestions relacionades amb el domini públic. Les recomanacions següents tenen com a objectiu protegir el domini públic i garantir que pugui funcionar de manera significativa. Tot i que aquestes recomanacions són aplicables a tot l'espectre de la propietat intel·lectual, són de particular rellevància per a l'educació, el patrimoni cultural i la recerca científica.

Recomanacions generals

1. **Caldria reduir el termini de protecció del dret d'autor.** La durada excessiva de la protecció del dret d'autor combinada amb l'absència de formalitats és altament perjudicial per a l'accessibilitat al nostre coneixement i a la nostra cultura comuns. A més, augmenta l'aparició d'obres òrfenes, obres que ni estan sota el control dels autors ni formen part del domini públic, i que en cap cas poden ser utilitzades. Així doncs, per a les obres noves caldria reduir la durada de la protecció del dret d'autor a un termini més raonable.
2. **Cal tenir en compte els efectes sobre el domini públic en qualsevol canvi en l'àmbit de la protecció del dret d'autor (incloent-hi qualsevol definició nova de la matèria susceptible de ser protegida o l'ampliació dels drets exclusius).** Qualsevol canvi en l'àmbit de la protecció del dret d'autor no s'ha d'aplicar de manera retroactiva a obres ja subjectes a protecció. El dret d'autor és

una excepció limitada temporalment a l'estat de domini públic de la nostra cultura i el nostre coneixement comuns. En el segle XX l'àmbit d'aplicació ha crescut significativament, per encabir els interessos d'una classe petita de titulars de drets a expenses del públic en general. Com a resultat, la major part de la nostra cultura i el nostre coneixement comuns està tancat darrera el dret d'autor i les restriccions tècniques. Hem de garantir almenys que aquesta situació no empitjorarà, i sense dubte serà millor en el futur.

3. **Quan es consideri que un contingut ha entrat en el domini públic estructural en el país d'origen, aquest contingut ha de ser reconegut com a part del domini públic estructural en tota la resta de països del món.** Quan en un país un contingut determinat no sigui susceptible de ser protegit pel dret d'autor ja sigui per un tipus d'exclusió específica o perquè no compleix el criteri d'originalitat o perquè la durada de la protecció ha caducat, no hauria de ser possible que algú (inclòs l'autor) n'invoqués la protecció del dret d'autor en un altre país amb la finalitat de retirar-lo del domini públic estructural.
4. **Qualsevol intent de falsejament o engany per apropiarse indegudament de continguts del domini públic ha de ser castigat legalment.** Per preservar la integritat del domini públic i per protegir els usuaris dels continguts del domini públic de representacions inexactes i enganyoses, qualsevol intent de falsejament o engany per reclamar l'exclusivitat sobre contingut del domini públic ha de ser declarat il·legal.
5. **Cap altre dret de propietat intel·lectual ha de ser utilitzat per reconstituir l'exclusivitat sobre un contingut del domini públic.** El domini públic és essencial per a l'equilibri intern del sistema de dret d'autor. Aquest equilibri intern no ha de ser manipulat per cap intent de reconstituir o d'obtenir un control exclusiu mitjançant regulacions externes al dret d'autor.
6. **Ha d'existir un camí pràctic i eficaç per posar a disposició les «obres òrfenes» i les obres publicades que ja no estan disponibles comercialment (com les obres exhaurides) per ser reutilitzades per la societat.** L'ampliació de l'abast i la durada del dret d'autor i la prohibició de tràmits per a les obres estrangeres han creat un enorme cos d'obres òrfenes, que ni estan sota el control dels autors, ni formen part del domini públic. Tenint en compte que d'aquestes obres, amb la llei actual vigent, no se'n beneficien ni els autors ni la societat, haurien d'estar disponibles per a la reutilització productiva per al conjunt de la societat.
7. **Les institucions de patrimoni cultural han d'adoptar un paper especial en l'aplicació efectiva de l'etiquetatge i la preservació de les obres del domini públic.** A les organitzacions sense ànim de lucre de patrimoni cultural els ha estat confiada durant segles la preservació del nostre coneixement i la nostra cultura comuns. Com a part del seu paper cal que garanteixin que les obres del domini públic

estiguin disponibles per a tota la societat, etiquetant-les, preservant-les i oferint-les lliurement.

8. **No ha d'haver cap obstacle legal que impedeixi l'intercanvi voluntari d'obres o l'oferiment d'obres al domini públic.** Ambdós actes són exercicis legítims dels drets exclusius atorgats per la propietat intel·lectual i ambdós són crítics per garantir l'accés al coneixement i als béns culturals essencials i per respectar els desitjos dels autors.
9. **En general, s'han d'autoritzar els usos personals no comercials d'obres protegides i cal explorar mètodes alternatius de remuneració per als autors.** Si bé és essencial per al desenvolupament personal de cada individu que pugui fer un ús personal no comercial de les obres, també és essencial que la posició de l'autor es tingui en compte quan s'estableixin excepcions i límits nous als drets d'autor o quan es revisin els existents.